

Biofizică

CURS 11

1. Principii fizice ale imagisticii medicale: (radiografie, ecografie, CT, MRI, scintigrafie, PET)

Magnetic Rezonance Imaging

- Rezonanta Magnetica Nucleara (metoda fizica)
- Magnetic Rezonance Imaging (MRI) (procedura)

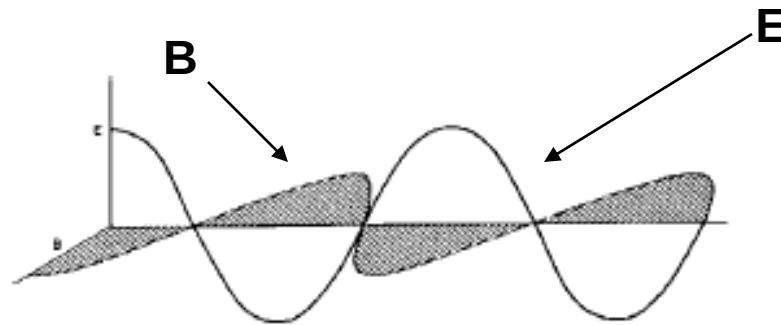
Rezonanță = transfer eficient de energie între două sisteme care pot să oscilează cu aceleași frecvențe

Magnetică = sunt implicate interacțiuni magnetice

Nucleară = folosește proprietățile magnetice ale nucleonilor

Noțiuni introductive

Radiație → câmp (oscilație) electromagnetic

Inducția câmpului magnetic
B [T]

Ex: câmp magnetic terestru
= 0.3-0.6 Gauss

câmp folosit în instalații
MRI = 1-3T = 10000-30000
Gauss

Designation	Frequency [hertz]	Wavelength [m]	Energy [eV]
Gamma Rays	$1.0 \times 10^{18} - 1.0 \times 10^{27}$	$3.0 \times 10^{-10} - 3.0 \times 10^{-19}$	$4.1 \times 10^3 - 4.1 \times 10^{12}$
X-rays	$1.0 \times 10^{15} - 1.0 \times 10^{25}$	$3.0 \times 10^{-7} - 3.0 \times 10^{-17}$	$4.1 - 4.1 \times 10^{10}$
Ultraviolet light	$7.0 \times 10^{14} - 2.4 \times 10^{16}$	$4.3 \times 10^{-7} - 1.2 \times 10^{-8}$	2.9-99
Visible light	$4.0 \times 10^{14} - 7.0 \times 10^{14}$	$7.5 \times 10^{-7} - 4.3 \times 10^{-7}$	1.6-2.9
Infra red light	$1.0 \times 10^{11} - 4.0 \times 10^{14}$	$3.0 \times 10^{-3} - 7.5 \times 10^{-7}$	$4.1 \times 10^{-4} - 1.6$
Microwave Radar and Communications	$1.0 \times 10^9 - 1.0 \times 10^{12}$	$3.0 \times 10^{-1} - 3.0 \times 10^{-4}$	$4.1 \times 10^{-6} - 4.1 \times 10^{-3}$
Television broadcast	$5.4 \times 10^7 - 8.0 \times 10^8$	5.6-0.38	$2.2 \times 10^{-7} - 3.3 \times 10^{-6}$
FM radio broadcast	$8.8 \times 10^7 - 1.1 \times 10^8$	3.4-2.8	$3.6 \times 10^{-7} - 4.5 \times 10^{-7}$
AM radio broadcast	$5.4 \times 10^5 - 1.7 \times 10^6$	$5.6 \times 10^2 - 1.8 \times 10^2$	$2.2 \times 10^{-9} - 6.6 \times 10^{-9}$
Electric power	$10 - 1 \times 10^3$	$3.0 \times 10^7 - 3.0 \times 10^5$	$4.1 \times 10^{-14} - 4.1 \times 10^{-12}$

radiofrecvență

Notiuni introductive

- Structura si proprietatile magnetice ale atomului

Proprietatile magnetice ale nucleului:

Protoni → sarcina, $\mu = 2.79\mu_n$

Neutroni → neutru, $\mu = 1.91\mu_n$

μ_n -magnetonul nuclear

$$\mu_n = \frac{e\hbar}{2m_p}$$

numar impar de nucleoni → moment magnetic

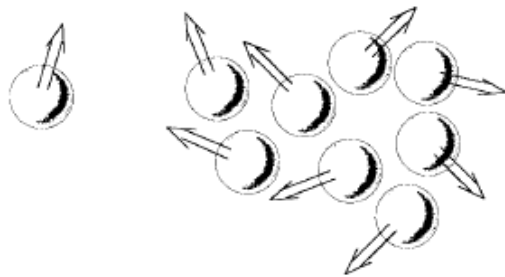
1 mm³ H₂O contine $\approx 7 \cdot 10^{19}$ nuclei H

organismul uman ~70% apa

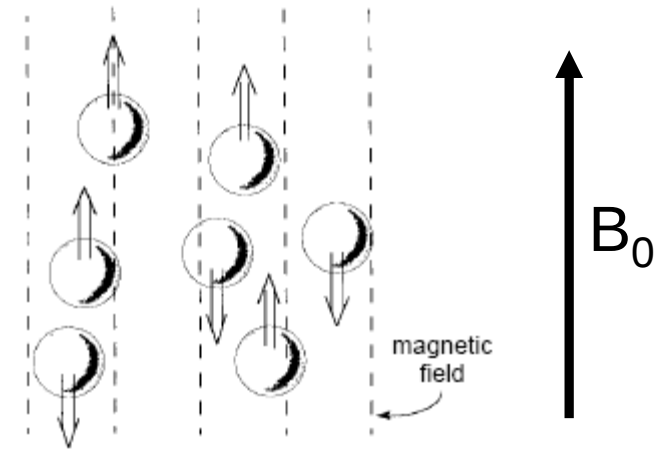
Principiile fizice ale RMN

- Descrierea fenomenului RMN

Sisteme magnetice în stare naturală

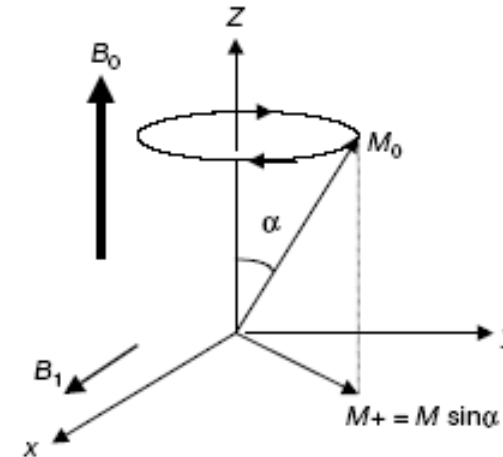
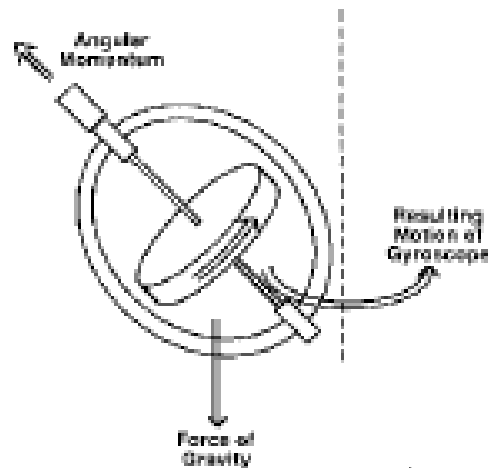
În prezența unui câmp extern

Principiile fizice ale RMN

În prezența câmpului extern
se produce o mișcare de precesie
a momentelor magnetice

Precesia= rotație de ordinul II = “rotația” unui obiect care deja se rotește
în jurul axei sale

Miscare de precesie → miscarea de rotație în jurul axei câmpului B_0

Principiile fizice ale RMN

- Frecvența mișcării de precesie se numeste frecvență Larmour

$$f = \gamma \cdot B$$

În cazul protonilor

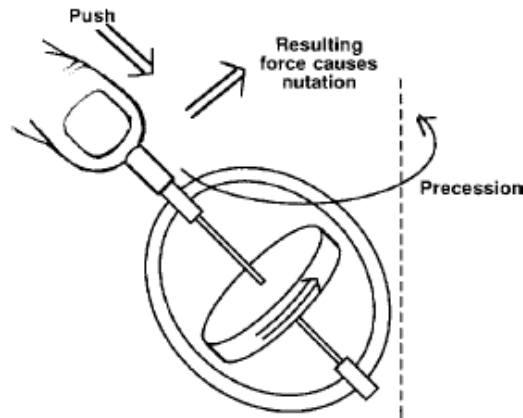
$$\gamma - \text{factor giromagnetic} = 42.6 \frac{\text{MHz}}{\text{T}}$$

Ex: În cazul magnetului de 1T

$$f = (42.6 \frac{\text{MHz}}{\text{T}}) \cdot 1\text{T} = 42.6\text{MHz}$$

Principiile fizice ale RMN

- interacția protonilor deja orientați cu un câmp magnetic suplimentar, perturbator

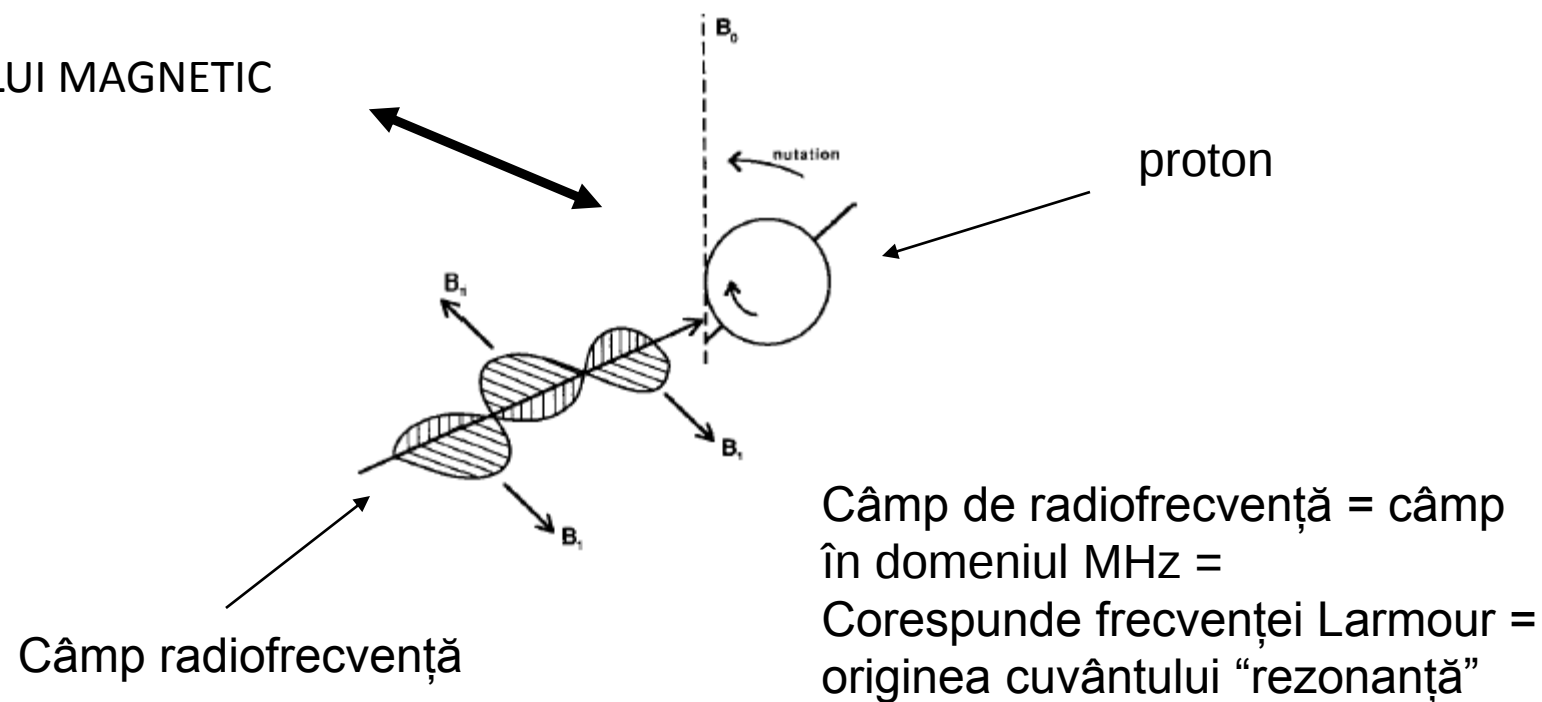

- Nutație = schimbarea unghiului de precesie ca urmare a interacției cu o forță

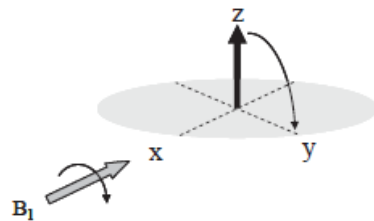
Principiile fizice ale RMN

Forța care se exercită din exterior este câmpul de radiofrecvență (RF)

ROTIREA MOMENTULUI MAGNETIC

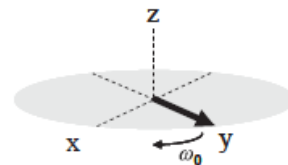

Principiile fizice ale RMN

Unghiul de rotație al
momentului magnetic

$$\alpha = \gamma B_1 \tau_{B1}.$$

τ_{B1} = timpul de aplicare al câmpului de radiofrecvență

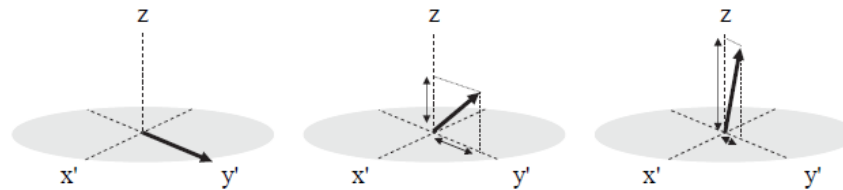
De obicei se aleg parametrii astfel încât $\alpha = 90^\circ$

Principiile fizice ale RMN

Legea inducției (Faraday)

$$e = -\frac{d\Phi}{dt}$$

Încetarea pulsului de radiofrecvență → relaxare (revenirea la starea inițială)

Principiile fizice ale RMN

- Procese de relaxare, T_1 , T_2

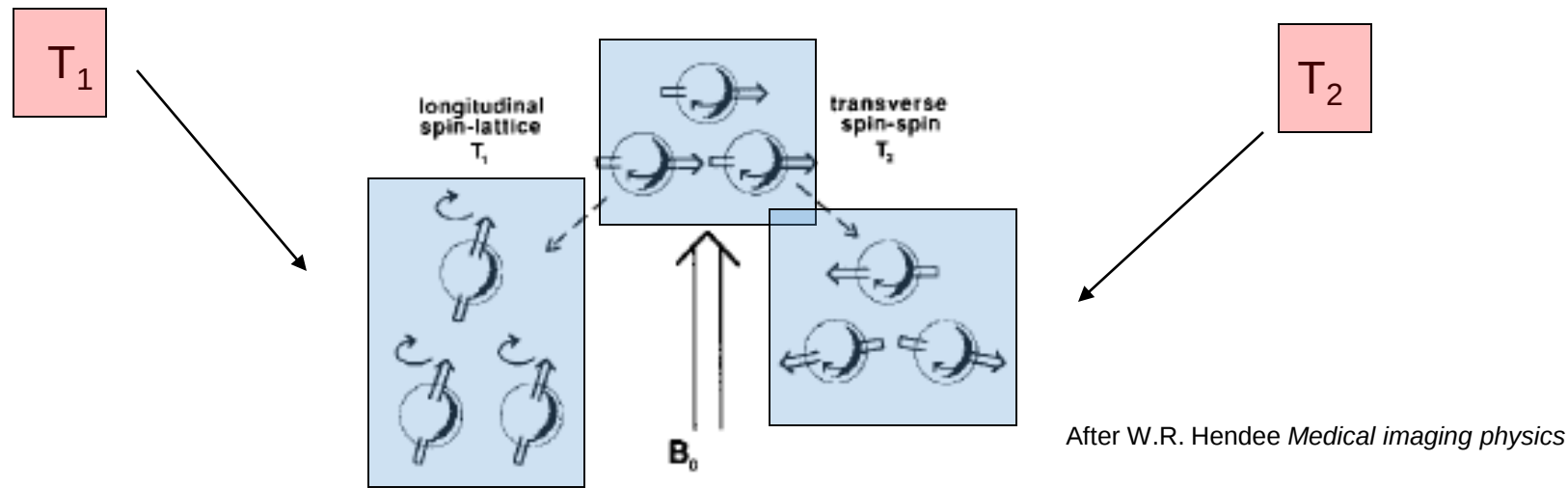
În urma încetării aplicării pulsului de radiofrecvență protonii revin în starea fundamentală
(*momentele magnetice revin în poziția inițială*) $\leftrightarrow$
procese de relaxare

1. Relaxare longitudinală $T_1 \approx$ sute de milisecunde ($T_1 = \alpha f^\beta$)

2. Relaxare transversală $T_2 \approx$ zeci de milisecunde

Semnalul obținut în urma acestor dezexcitări este semnalul folosit în RMN

Principiile fizice ale RMN

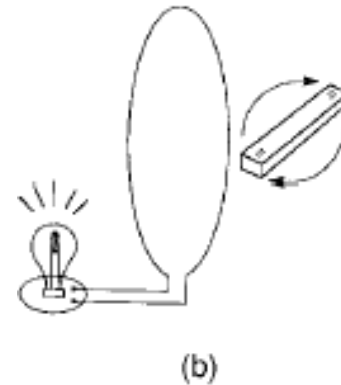
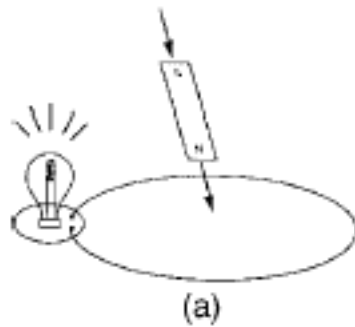

Relaxarea longitudinală= întoarcerea spinilor la alinierea cu B_0 în urma încetării pulsului RF; T_1 arata cat de repede revin protonii la poziția inițiala

Relaxarea transversală = datorita interacției între protoni, precesia nu mai este “în faza” timpul de relaxare T_2 arata cât de repede pierd protonii proprietatea de a oscila în fază

Principiile fizice ale RMN

- Culegerea semnalului, antene

Un camp magnetic **variabil** genereaza intr-un conductor un curent electric

Conductor $\leftrightarrow$ antena, bobina

Principiile fizice ale RMN

Tissue		T1		T2	
Skeletal muscle	732	±	132	47	± 13
Liver	423	±	93	43	± 14
Kidney ^a	589	±	159	58	± 24
Adipose	241	±	68	84	± 36
Brain					
Gray matter	813	±	138	101	± 13
White matter	683	±	116	92	± 22

^a Average of medulla and cortex.

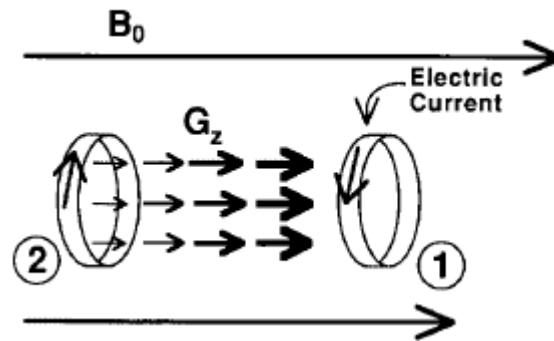
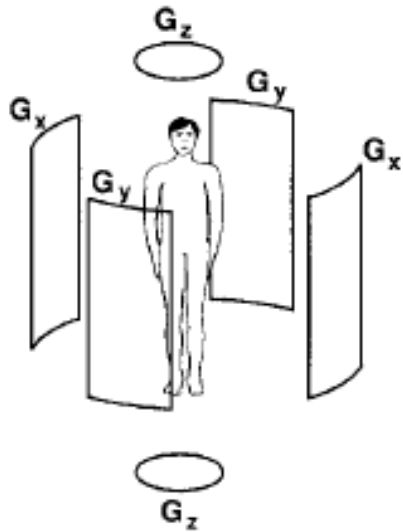
Source: Data from Bottomley, P. A., Foster, T. H., Argersinger, R. E., et al. *Med. Phys.* 1984; 11: 524–547.

T_1 mai lung pentru lichide decat pentru solide; mai scurt în țesuturile cu grăsime, crește cu intensitatea B_0

T_2 variază cu structura moleculara, cu starea de agregare, este mai lung pentru lichide decât pentru solide, crește cu intens B_0

T_2^* -datorat neomogenităților câmpurilor externe

Principiile fizice ale RMN

After W.R. Hendee *Medical imaging physics*

Principiile fizice ale RMN

Exista 3 parametrii FIZICI care diferențiază între ele semnalele primite:

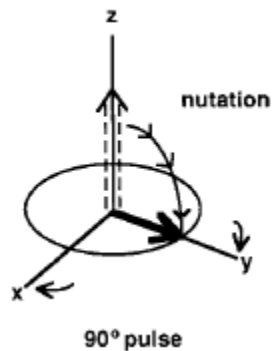
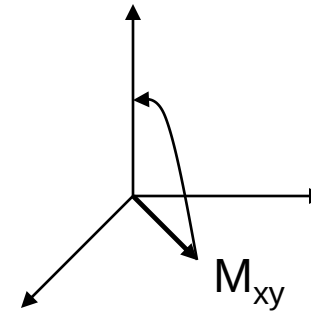
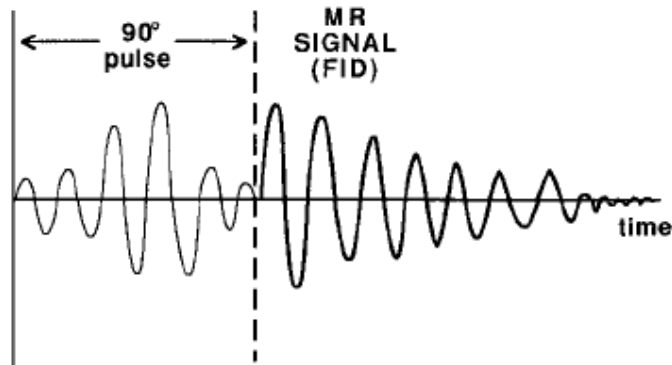
Densitatea de protoni

T_1 (cat de repede revine (crește) magnetizarea longitudinală)

T_2 (cat de repede pierde protonii proprietatea de a oscila în fază)

Principiile fizice ale RMN

Producerea semnalului: SECVENȚE

după un puls de 90° magnetizarea
se găsește în planul XY
scăderea vectorului magnetizare
(revenirea la paralelismul cu B_0)
generează semnalul măsurat

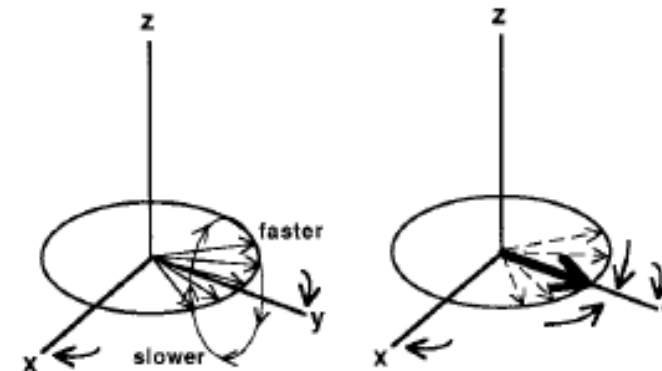
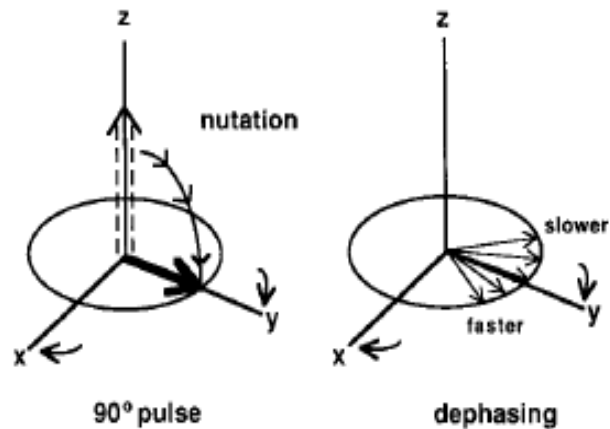
Principiile fizice ale RMN

Probleme: datorita neomogenitatilor campului B_0 apare un defazaj suplimentar al protonilor $\rightarrow$ scurtarea lui $T_2 \rightarrow$ corectia se face aplicand un puls de 180°

Puls RF de 90°

Puls RF de 180°

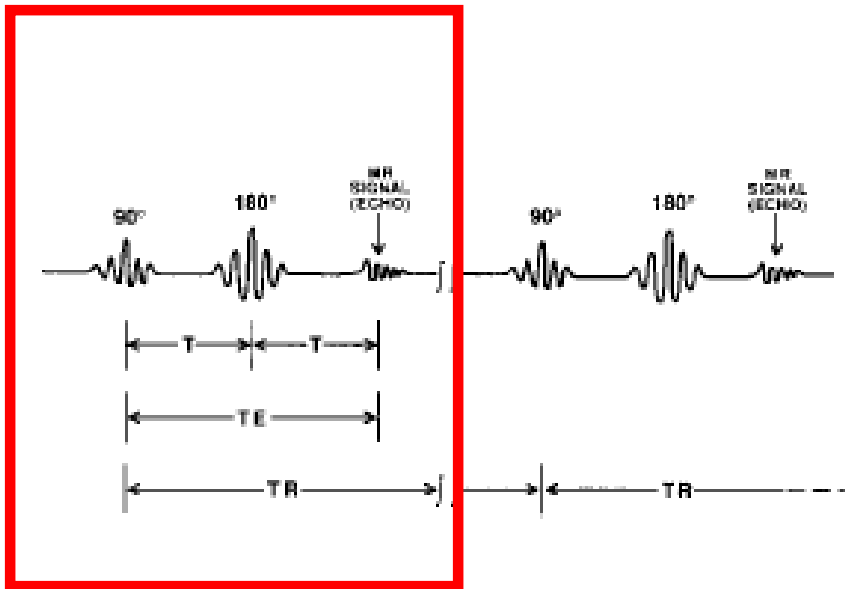

Principiile fizice ale RMN

Secventa:

Puls $90^\circ \rightarrow$ pierderea coerenței $\rightarrow$ puls $180^\circ \rightarrow$ colectare ecoului (semnalului)

pulsul de 180 se aplica la $TE/2$

$TE \rightarrow$ "distanța" temporală între pulsul 90° și ecou (time to echo)

$TR \rightarrow$ "distanța" până la repetarea procesului ; apariția următorului puls de 90° (repetition time)

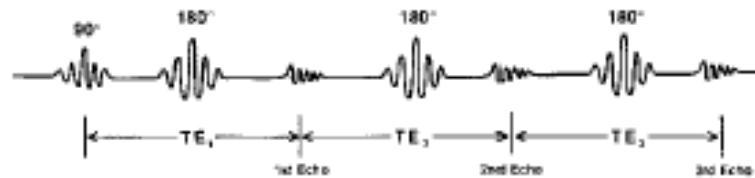
PARAMETRII CE TREBUIE SETAȚI

Principiile fizice ale RMN

Atentie: $TR > TE$; de obicei $TR \approx 10TE$

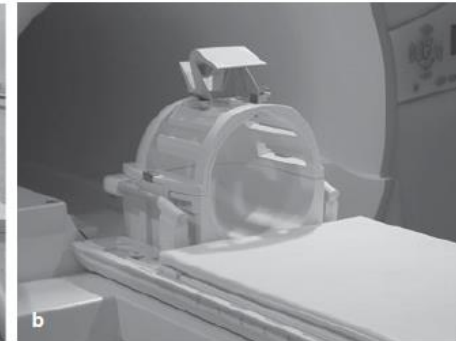
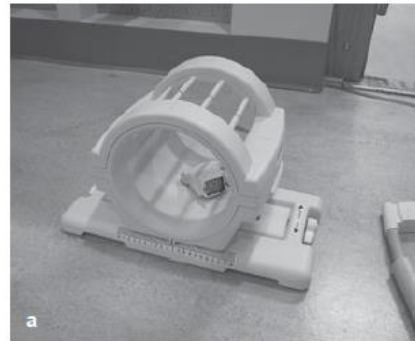
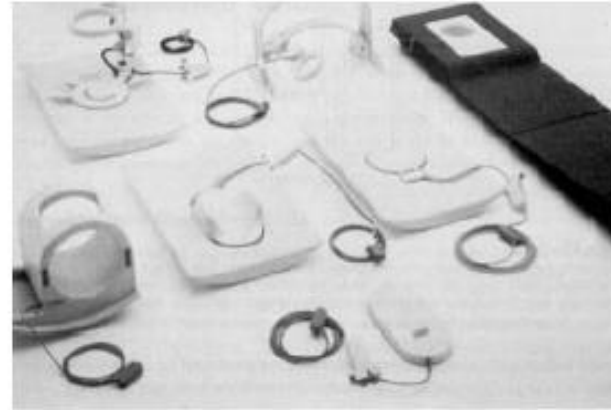
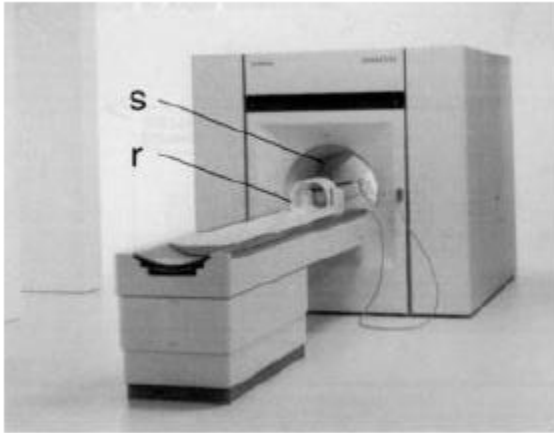
se pot culege ecouri multiple:

$90^\circ \rightarrow 180^\circ \rightarrow \text{ecou} \rightarrow 180^\circ \rightarrow \text{ecou} \text{ (etc)}$

Principiile fizice ale RMN

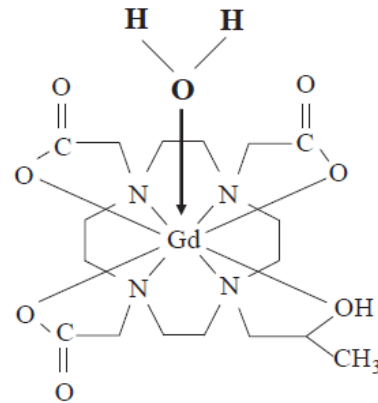
- Aparatura

Principiile fizice ale RMN

Contrast:

- a) scurtarea T1 (agenți paramagnetici) (pozitivi)
- b) scurtarea semnalului MR (agenți superparamagnetici)(negativi)

Medicină nucleară

Scintigrafie

Injectare intravenoasa a unui marker radioactiv

Stabilizarea markerului în regiunile de interes

Detectarea semnalului radioactiv

Medicină nucleară

Scintigrafie

Proprietăți ale markerului radioactiv:

- timp de viață scurt (semnal mare) dar suficient de mare pentru a permite o investigație eficientă fără a iradia pacientul foarte mult
- emisie γ fara α sau β (acestea sunt absorbite de organism și generează radiație suplimentară)
- energia fotonilor γ sa fie mai mare de 100keV pentru a putea ieși din țesut
- trebuie să fie bine absorbit/fixat în organul țintă și relativ slab în rest

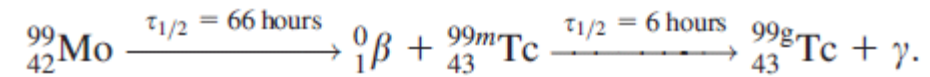
FOLOSIT UZUAL

Marker technetium ^{99m}Tc

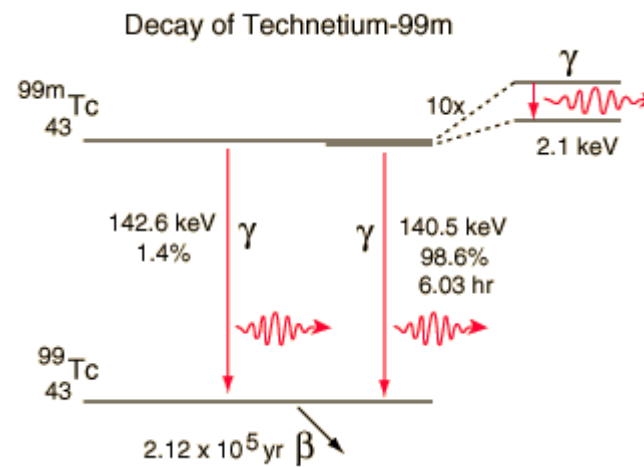
Emisie : γ la 140keV

Medicină nucleară

Scintigrafie

dupa N Barrie and A. Webb *Introduction to medical imaging*

Medicină nucleară

Scintigrafie

Detecrie: cameră gamma situată deasupra pacientului

Cristal scintilator convertește energia fotonilor gamma în fotoni în domeniul vizibil

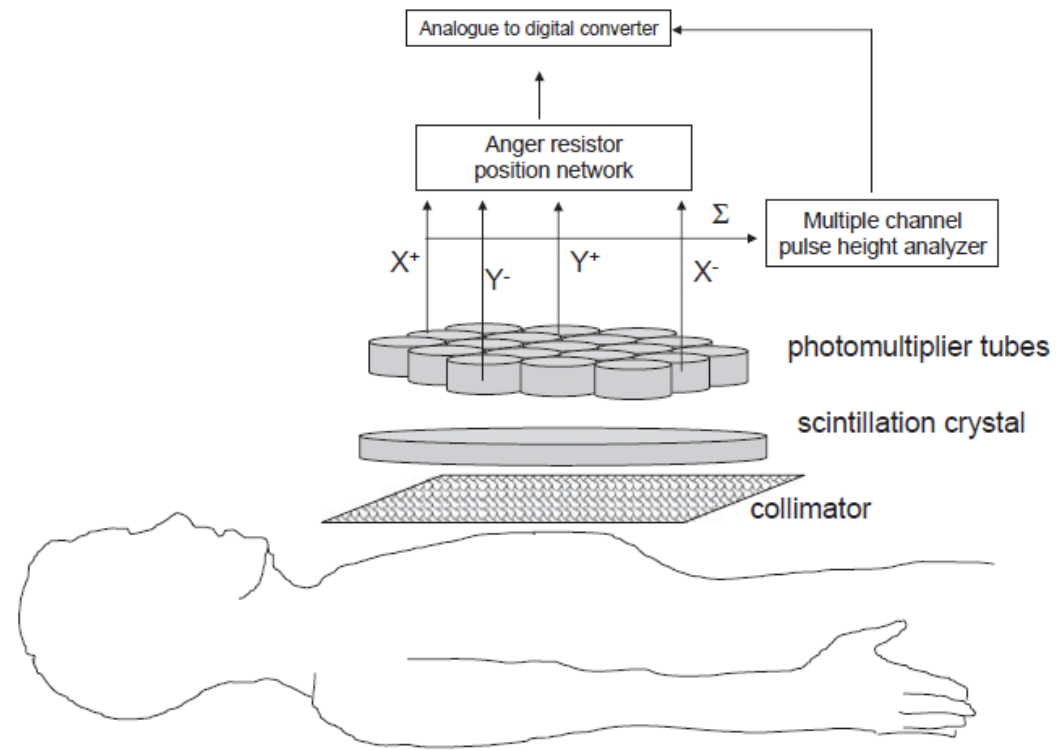
Fotonii în domeniul vizibil sunt detectați de un fotomultiplicator care generează un semnal electric

SNR(raport semnal zgomot) slab rezoluție joasă $5 \div 10\text{mm}$,
sensibilitate foarte bună (nanograme de marker produc răspuns)

Medicină nucleară

Scintigrafie

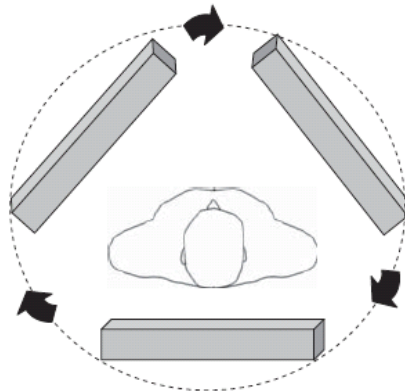
Camera gamma

Medicină nucleară

SPECT single photon emission computed tomography

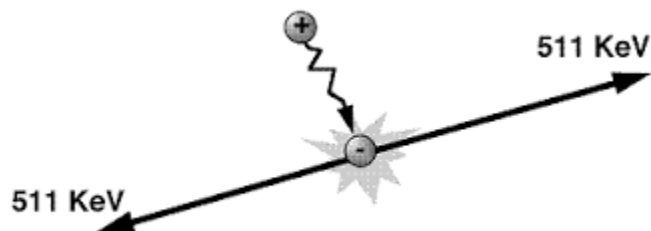
Serie de imagini bidimensionale (scintigrafii) cu ajutorul a doua sau trei camere gamma → generarea unei imagini tridimensionale

dupa N Barrie and A. Webb *Introduction to medical imaging*

Medicină nucleară

PET

PET positron emission tomography

Injectarea unor markeri capabili să emită pozitroni

Anihilarea pozitronilor generează doi fotoni de 511KeV având traieectorii la 180°

Combinații PET/CT sau PET/RMN

Rezoluție 3÷6 mm, SNR mult mai bun decât SPEC

Medicină nucleară

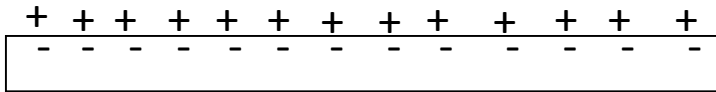
Radionuclide	Half-life (minutes)	Radiotracer	Clinical applications
^{18}F	109.7	^{18}F FDG	oncology, inflammation, cardiac viability
^{11}C	20.4	^{11}C -palmitate	cardiac metabolism
^{15}O	2.07	H_2^{15}O	cerebral blood flow
^{13}N	9.96	$^{13}\text{NH}_3$	cardiac blood flow
^{82}Rb	1.27	$^{82}\text{RbCl}_2$	cardiac perfusion

dupa N Barrie and A. Webb *Introduction to medical imaging*

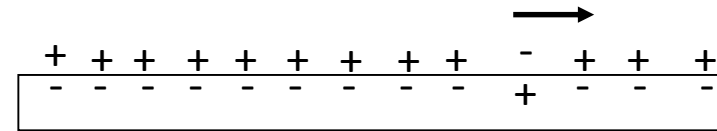
FDG
fluorodeoxyglucoză

ECG

Polarizarea și depolarizarea unei fibre

Dipol electric

Dipol electric: două sarcini apropiate, egale și de semn contrar

Dipol electric → câmp electric

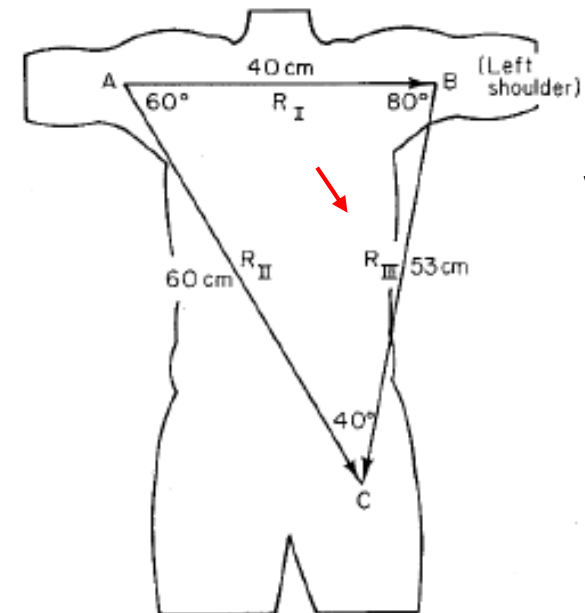
ECG

*Înregistrări standard I, II și III.
(Bipolare)*

$$I = v_B - v_A,$$

$$II = v_C - v_A,$$

$$III = v_C - v_B.$$

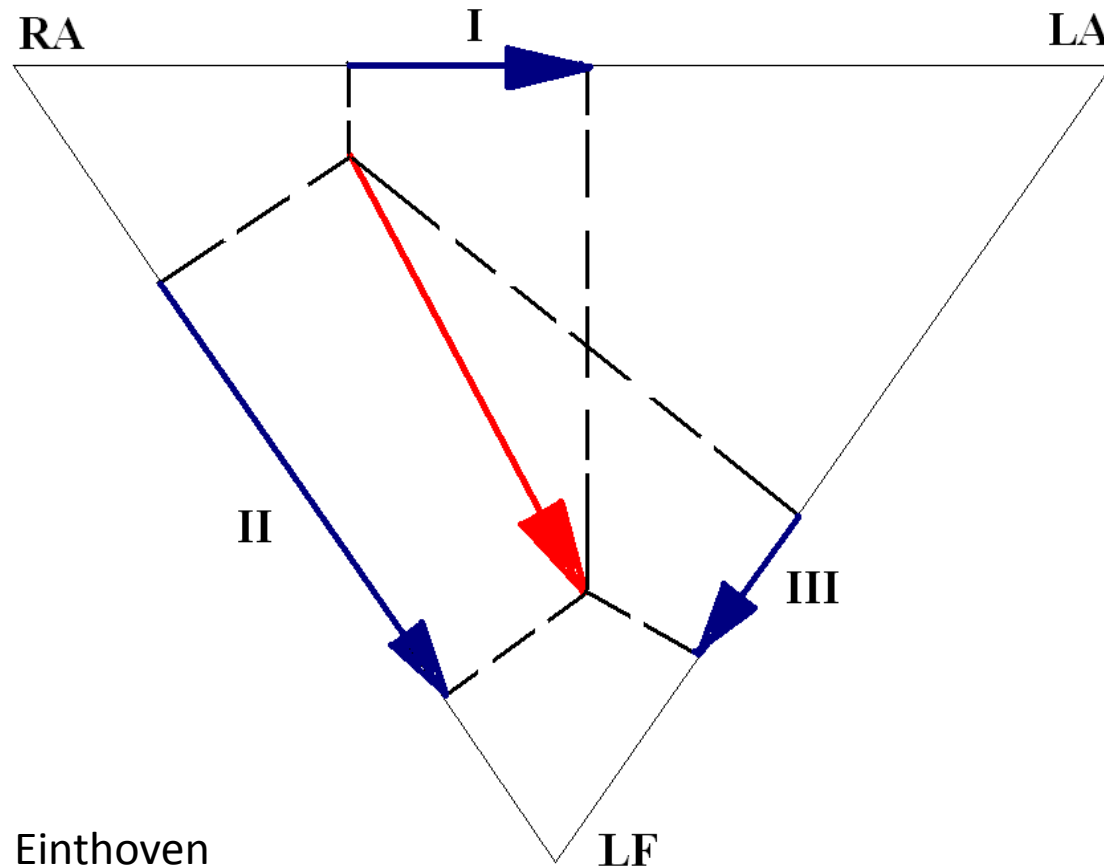

Vectorul cardiac

Triunghiul Einthoven

ECG

Diferența de potențial electric $\approx$ proiecția (momentului)dipolului

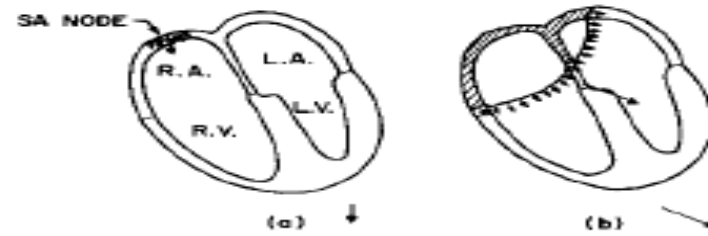

Triunghiul Einthoven

$$u_I + u_{III} = u_{II}$$

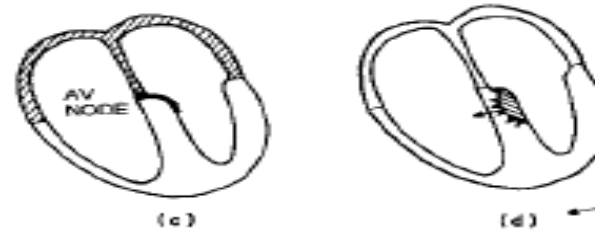
ECG

P depolaryarea atriilor

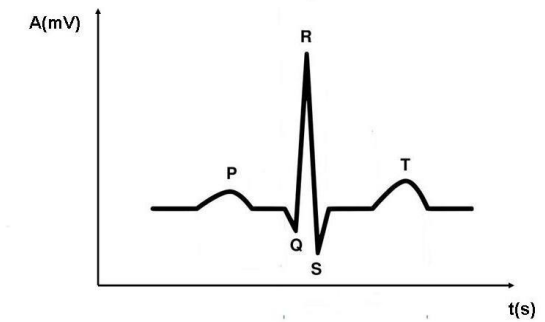
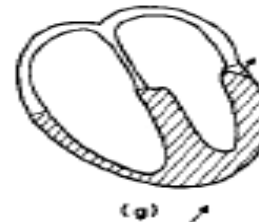
Toate fibrele sunt depolarizate

⇒ PQ

Depolarizare în ventricule

⇒ QRS

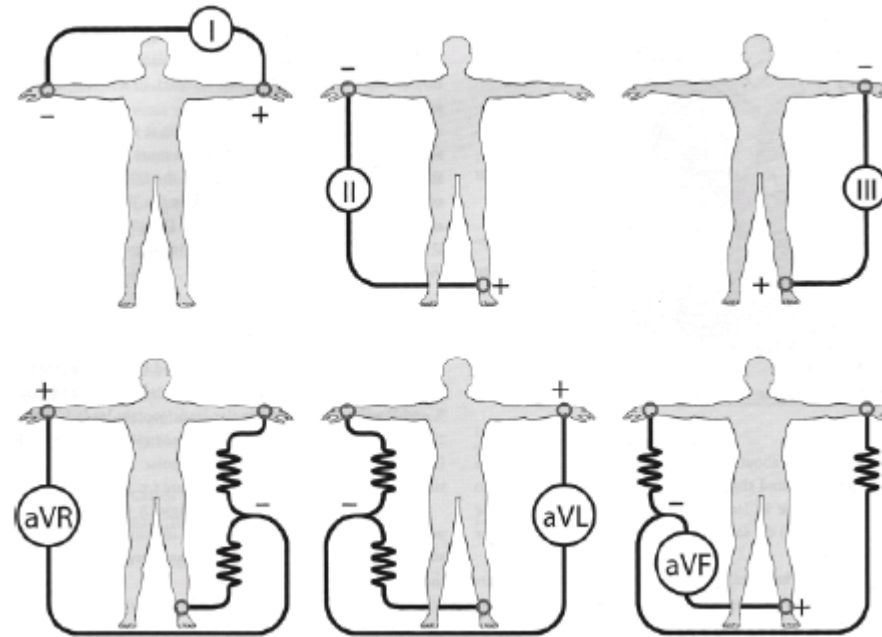
T

Repolarizarea ventriculelor

ECG

Înregistrări monopolare periferice aVR , aVL , aVF
(Goldberger system)

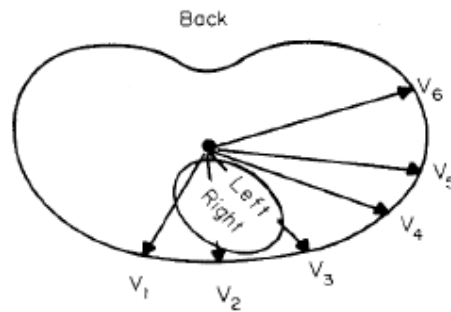
$$aVR = v_A - \frac{1}{2}(v_B + v_C) = -\frac{1}{2}(I + II),$$
$$aVL = v_B - \frac{1}{2}(v_A + v_C) = \frac{1}{2}(I - III),$$
$$aVF = v_C - \frac{1}{2}(v_A + v_B) = \frac{1}{2}(II + III).$$

after Herman Irving *Physics of the human body*

ECG

Înregistrări precordiale*
(monopolare)

*Am. J. Phys. **41**:
824–831. Copyright 1973, American Association of Physics
Teachers.